

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 35 hallituksen esityksestä vakuutuskassalaki ja laiksi sairausvakuutuslain 61 §:n muuttamisesta

Eduskunta on 17 päivänä kesäkuuta 1992 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevalle käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 93 vakuutuskassalaki ja laiksi sairausvakuutuslain 61 §:n muuttamisesta.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina ylitarkastaja Juhani Turunen ja vs. vakuutusylitarkastaja Maija-Liisa Kotiranta sosiaali- ja terveysministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Risto Telaranta ja lainsäädäntösihteeri Marja-Leena Rinkineva oikeusministeriöstä, osastopäällikkö Kaarina Ronkainen kansaneläkelaitoksesta, eläkelaitostarkastaja Elisa Rauhamaa eläketurvakeskuksesta, asiamies Pekka Piippanen Suomen Työnantajain Keskusliitosta, sosiaalipoliittinen asiamies Markku Koponen Liiketyönantajain Keskusliitosta, tutkimussihteeri Mirja Janérus Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, työympäristö-tutkimussihteeri Bjarne Andersson Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliitosta, sosiaalis sihteeri Veikko Simpanen Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitosta, toiminnanjohtaja Risto Heiskanen Avustuskassojen Yhdistyksestä, puheenjohtaja Sirkka Kujala ja varapuheenjohtaja Reima Rannikko Tampereen sairaskassojen yhdistyksestä, toimitusjohtaja Juhani Laine Säästöpankkien eläkekassasta sekä kassanhoitaja Anu Kaipainen ja hallituksen jäsen Jarmo Töyri Tietotehdas Oy:n eläkekassasta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan nykyinen avustuskassalaki korvattavaksi vakuutuskassalalla. Esityksen pohjana on vakuutusyhtiölain ja osakeyhtiölain yhteisöoikeudellinen uudistaminen. Lainsäädännön tavoitteena on kassan jäsenten ja muiden vakuutettujen etujen suojaaminen. Vähimmäisjäsenmäärää koskevat säännökset uudistettaisiin ja pakollinen jäsenyys rajattaisiin koskemaan suppeita tapauksia. Kassan jäsenten ja osakkaiden lisämaksuvelvollisuutta rajoitettaisiin. Kassan jäsenen asemaa lähennetään vakuutuksen ottajan ja vakuutetun asemaan.

Vakuutuskassalalla tarkennettaisiin ja selvennettäisiin avustuskassalakiin verrattuna johdon rakennetta ja toimivaltasuhteita ja lähennettäisiin näitä vakuutusyhtiölain säännöksiin. Kassan hallituksen asemaa selvennettäisiin kassan keskeisenä toimielimenä ja toimitusjohtaja ehdotetaan pakolliseksi toimielimeksi. Kassan purkamista, vastuun siirtoa ja selvitystilaa koskevat säännökset ehdotetaan nykyistä yksityiskohtaisemmiksi. Myös kassan sulautumista ja jakautumista koskevat säännökset ehdotetaan otettavaksi lainsäädäntöön. Vakuutuskassojen Yhdistyksen yhteyteen ehdotetaan perustettavaksi vakuutuskassalautakunta, joka antaa lausuntoja vakuutuskassa-asioissa.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan sen hyväksymistä ja vahvistamista seuraavan kalenterivuoden alusta.

Valiokunta painottaa vakuutuskassojen toiminnassa toisaalta riittävää joustavuutta ja toisaalta toiminnan etujen turvaavuuden tärkeyttä. Kassojen toiminnan kannalta olennaisinta on, että etuudet voidaan myöntää lainsäädännön ja sääntöjen mukaisesti ja kaiken muun toiminnan tulee tukea tätä tavoitetta. Kun vakuutuskassat ovat jäsenmäärältään ja toimialaltaan varsin erilaisia, valiokunta painottaa myös säännösten joustavaa soveltamista. Niinpä esimerkiksi toimitusjohtajaa koskeva säännös sallii sivutoimisen tai osa-aikaisen toimitusjohtajan asettamisen. Samasta syystä valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena tehdä kassan hallituksen puheenjohtajan valitsemista koskevan säännöksen samoin kuin kassankokouksen puheenjohtajan valitsemista koskevan säännöksen enemmän kassan säännöistä riippuvaksi. Myös valtakirjan käyttäminen kassankokouksessa on sellainen seikka, josta tulee voida päättää kassan säännöillä.

Vakuutuskassojen mahdollisuus säännöillä määrätä jäsenyys pakolliseksi tietyn työnantajan palveluksessa olevien osalta ehdotetaan säilytettäväksi.

Vakuutus-kassoissa on saadun tiedon mukaan noudatettu menettelyä, jossa jäsenet ja osakkaat ovat valinneet yhteisen tilintarkastajan. Lakiehdotuksen 56 §:n säännösten nojalla tämä on edelleen mahdollista siten, että kassalla on neljä tilintarkastajaa, joista yksi voi olla lain estämättä yhteisesti valittu.

Kassan toimintapiiriä koskeva 4 § on tarkoituksenmukaista yhdenmukaistaa sairausvakuutuslain työpaikkakassaa koskevan säännöksen kanssa. Valiokunta ehdottaa säännöstä muutettavaksi siten, että säännöksessä mainitaan toisaalta selvästi konserniedellytys ja toisaalta yhtiöantajien taloudellinen tai toiminnallinen yhteys, joka on kassan hoitamisen ja vakuutettujen kannalta tarkoituksenmukainen.

Esityksen 89 §:n mukaan muuta lisäetuutta kuin eläkettä on oikeuden menettämisen uhalla haettava vuoden kuluessa siitä, kun oikeus suoritukseen on syntynyt. Kun sairausvakuutuslain nojalla etuutta on haettava kuuden kuukauden kuluessa, pitää valiokunta tarkoituksenmukaisena yhtenäistää säännökset tässä suhteessa. Säännös sallii samalla vakuutus-kassan säännöillä otettavaksi huomioon kassan ja vakuutettujen kannalta muun tarkoituksenmukaisen ajan.

Muuta kuin lakisääteistä etuutta koskeva 92 §:n mukainen kuittausoikeus on tarkoituksenmukaista laajentaa koskemaan myös aiheettomasti maksetun etuuden jättämistä takaisinperimättä kohtuusyistä. Erittäin perusteltua tämä on niissä tapauksissa, joissa takaisinperinnän kustannukset ovat suuremmat tai lähestyvät takaisinperittävän etuuden suuruutta.

Kuntoutusrahain muutos, jonka nojalla sairausvakuutuslain mukainen työpaikkakassa voi myöntää kuntoutusrahain mukaisia etuuksia, edellyttää muutoksia eräisiin lakiehdotuksen

säännöksiin. Edelleen valiokunta esittää eräitä teknisiä korjauksia muihinkin pykäliin.

Lain voimaantulosäännöksiin liittyen on voitava turvata nykyisin toimivat kassat. Tästä syystä valiokunta ehdottaa 179 §:ää muutettavaksi siten, että ne kassat, jotka on rekisteröity vanhan lain mukaisesti, voivat jatkaa toimintaansa. Tässä tarkoituksessa valiokunta ehdottaa 179 §:ää muutettavaksi siten, että vanhat kassat voivat jatkaa toimintaansa niin kauan kuin ne harjoittavat entistä vakuutustoimintaa sekä täyttävät vanhan lain ja sääntöjensä mukaiset jäsenmäärävaatimukset. Jos jäsenmäärävaatimus ei enää täyty tai jos kassan harjoittama vakuutustoiminnan luonne tai toimintapiiri taikka etuudet muuttuvat, tulee sen kahden vuoden kuluessa saattaa toimintansa jäsenmäärän osalta 6 §:n mukaiseksi. Tähän määräaikaan voi sosiaali- ja terveysministeriö erityisestä syystä myöntää enintään viiden vuoden lykkäyksen, jos vakuutetut edut eivät siten vaarannu.

Valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena, että vakuutus-kassojen vastuuvelan täyttymisaika pidennetään hallituksen esityksessä olevasta 15 vuodesta 25 vuoteen. Samoin valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena, että vanhan lain nojalla myönnetty poikkeusluvut ovat lain nojalla voimassa edelleen neljä vuotta ja että niitä tämän jälkeen voidaan laissa säädetyin edellytyksin jatkaa enintään viideksi vuodeksi.

Edellä esitettyyn ja hallituksen esityksen perusteluihin viitaten sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena ja kunnioittavasti ehdottaa,

*että toinen lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana ja
että ensimmäinen lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:*

1.

Vakuutus-kassalaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleisiä säännöksiä

1 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 §

Vakuutus-kassaan, joka harjoittaa työntekijäin eläkelain (395/61), yrittäjien eläkelain (468/69), (poist.) sairausvakuutuslain (364/63) tai kuntoutusrahain (611/91) mukaista toimintaa, sovelletaan tämän lain säännöksiä, mikäli

mainituista laeista ei muuta johdu. Sama kassa ei saa harjoittaa sairausvakuutuslain mukaista toimintaa ja eläkevakuutustoimintaa.

3 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

4 §

Vakuutuskassan toimintapiiriin voi muodostaa:

(1 kohta kuten hallituksen esityksessä)

2) *osakeyhtiölain (734/78) 1 luvun 2 §:ssä tarkoitetun samaan konserniin kuuluvien työntekijäiden työntekijät;*

3) kahden tai useamman työntekijän työntekijät edellyttäen, että *työntekijällä on sellainen taloudellinen tai toiminnallinen yhteys keskenään, että järjestelyä voidaan pitää kassan hoitamisen ja kassassa vakuutetun kannalta tarkoituksenmukaisena tai* että työntekijät toimialan samankaltaisuuden *taikka* muun seikan vuoksi muodostavat sellaisen kokonaisuuden, että vakuutuskassatoiminnan harjoittaminen tämän ryhmän keskuudessa on perusteltua; sekä

(4 kohta kuten hallituksen esityksessä)

(2—4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

5 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

6 §

Milloin vakuutuskassa harjoittaa 2 §:ssä tarkoitettua lakisääteistä toimintaa tai myöntää työkyvyttömyys- tai perhe-eläkkeitä, tulee kassassa olla vähintään 300 jäsentä. Pelkästään muuta (*poist.*) toimintaa harjoittavassa kassassa tulee olla vähintään 100 jäsentä.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

7—9 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 luku

Vakuutuskassan perustaminen

10—14 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

15 §

Jos vakuutuskassa on perustettu 4 §:n 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitetun työntekijän tai työntekijäiden palveluksessa olevia henkilöitä var-

ten, voidaan työntekijäiden suostumuksella kassan säännöissä määrätä, että näiden palveluksessa olevat henkilöt ovat vakuutuskassan jäseniä. Jos työntekijän suostumus peruutetaan, on se kuitenkin voimassa vielä kuusi kuukautta sen jälkeen, kun ilmoitus peruuttamisesta on saapunut kassalle.

16 §

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Sitten kun kassa on rekisteröity, ei merkittäjä voi merkinnän pätemättömyyden perusteeksi vedota siihen, että perustamiskirjassa olevaa ehtoa ei ole täytetty.

17—24 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

3 luku

Vakuutuskassan johto

25—28 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

29 §

Hallituksessa tulee olla puheenjohtaja. Puheenjohtajan valitsee hallitus, jollei vakuutuskassan säännöissä toisin määrätä tai hallitusta valittaessa ole toisin päätetty. *Kassan säännöissä voidaan määrätä, että puheenjohtaja voidaan valita vain kassan jäsenten tai osakkaiden valitsemien hallituksen jäsenten keskuudesta.* Äänen mennessä hallituksessa tasan arpa ratkaisee puheenjohtajan vaalin. Toimitusjohtaja saa olla hallituksen puheenjohtajana vain, milloin kassalla on hallintoneuvosto.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

30—38 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

4 luku

Kassankokous

39 ja 40 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

41 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Jäsen käyttää oikeuttaan kassankokouksessa henkilökohtaisesti tai asiamiehen välityksellä.

Asiamiehenä voi toimia ainoastaan kassan toinen jäsen. *Asiamies voi edustaa enintään säännöissä määrättyä jäsenten määrää.* Asiamiehen tulee esittää päiväty ja yksilöity valtakirja.

(3 ja 4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

42—49 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

50 §

Kassankokouksen puheenjohtajan valitsee kassankokous. *Kassan säännöissä voidaan määrätä, että kokouksen puheenjohtaja on valittava kassan osakkaiden edustajista.*

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

51—55 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

5 luku

Tilintarkastus ja erityinen tarkastus

56 §

Vakuutuslaskassa tulee olla vähintään kaksi tilintarkastajaa. Tilintarkastajat valitsee kassankokous. Kassan säännöissä voidaan kuitenkin määrätä, että osakkailla on oikeus *valita* enintään puolet tilintarkastajien yhteismäärästä. Muiden tilintarkastajien vaaliin osakkaat eivät saa osallistua.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

57—69 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

6 luku

Tilinpäätös

70—77 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

7 luku

Vakuutusmaksut ja vastuuvetka

78—83 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

8 luku

Vakuutuslaskassa vastuun rajoittaminen ja etuuden maksaminen

84 §

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)
Mitä 2 momentissa säädetään, on voimassa myös, jos jäseneksi aikova on tahallisesti tai *huolimattomuudesta*, jota ei voida pitää vähäisenä, laiminlyönyt tiedonantovelvollisuutensa ja *vakuutuslaskassa ei olisi lainkaan ottanut häntä jäseneksi, jos oikeat ja täydelliset vastaukset olisi annettu.*

(4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

85 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

86 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)
Jos vakuutettu tai muu edunsaaja on aiheuttanut vakuutuslaskasta *törkeästi huolimattomuudesta*, voidaan hänelle kuuluva etuus evätä tai sitä alentaa tai jo myönnetyt etuuden suorittaminen keskeyttää sen mukaan kuin olosuhteet huomioon ottaen on kohtuullista.

Mitä 2 momentissa säädetään, sovelletaan myös, jos vakuutettu tai muu edunsaaja on *tahallisesti* estänyt parantumistaan tai ilman hyväksyttävää syytä ei ole suostunut kassan osoittaman lääkärin määräämään tutkimukseen tai hoitoon, vakavaa terveydellistä vahingonvaaraa aiheuttavaa toimenpidettä lukuun ottamatta, mikäli kassan sääntöihin on otettu tästä määräys.

87 §

Vakuutuslaskassa ei saa vastuusta vapautuakseen tai sen rajoittamiseksi vedota 86 §:n 1 momentin säännökseen, jos vakuutettu tai muu edunsaaja oli sellaisessa iässä tai mielentilassa, ettei häntä olisi voitu tuomita rangaistukseen rikoksesta tai jos vakuutettu tai muu edunsaaja oli toiminut henkilön tai omaisuuden vahingoittumisen estämiseksi sellaisissa olosuhteissa, että toimenpide *oli* puolustettavissa.

88 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

89 §

Muuta etuutta kuin eläkettä on oikeuden menettämisen uhalla haettava *kuuden kuukauden*

kuluessa siitä, kun oikeus suoritukseen on syntynyt, jollei vakuutuskassan säännöissä ole määrätty pitempää aikaa. Myöhästymisestä huolimatta etuus voidaan kuitenkin myöntää joko kokonaan tai osaksi, jos sen epäämistä on pidettävä kohtuuttomana.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

90 ja 91 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

92 §

Jos vakuutettu tai muu edunsaaja on saanut etuutta enemmän kuin mihin hänellä on ollut oikeus, on aiheettomasti maksettu etuus perittävä takaisin.

Aiheettomasti maksettu etuus voidaan jättää osittain tai kokonaan takaisin perimättä, jos tämä katsotaan kohtuulliseksi ja etuuden maksamisen ei ole katsottava johtuneen vakuutetun tai edunsaajan tai hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä tai jos takaisin perittävä määrä on vähäinen.

Aiheettomasti maksettu etuus saadaan periä takaisin myös kuittaamalla se vastaisuudessa suoritettavista etuuksista. Kulloinkin suoritettavasta etuudesta ei saa vakuutetun tai edunsaajan suostumuksetta kuitenkaan vähentää enempää kuin kuudesosan siitä etuuden osasta, joka jää jäljelle sen jälkeen, kun etuudesta on ennakkoperintälain (418/56) nojalla pidätetty ennakko tai rajoitetusti verovelvollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta annetun lain (627/78) nojalla lähdevero.

93 ja 94 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

95 §

Tämän luvun säännöksiä ei sovelleta sairausvakuutuslain, työntekijäin eläkelain, (poist.) yrittäjien eläkelain eikä kuntoutusrahalain mukaisiin etuuksiin.

9 luku

Vakuutuskassojen valvonta

96 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Sosiaali- ja terveysministeriö voi määrätä, että työntekijäin eläkelain ja yrittäjien eläkelain mukaista toimintaa harjoittavien eläkekassojen valvontatehtäviä siirretään eläketurvakeskukselle. Samoin ministeriö voi siirtää sairausvakuutus-

lain ja kuntoutusrahalain mukaista toimintaa harjoittavien sairauskassojen valvontatehtäviä kansaneläkelaitokselle.

97—101 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

10 luku

Vakuutuskassarekisteri

102—109 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

11 luku

Selvitystila ja purkaminen

110—131 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

12 luku

Sulautuminen ja vastuun siirtäminen

132—139 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

140 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksen 1 ja 2 mom.)

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksen 3 ja 4 mom.)

Tämän pykälän säännöksiä ei sovelleta asunto-osakeyhtiölaissa (809/91) tarkoitettujen asunto-osakeyhtiöiden osakkeisiin eikä muidenkaan osakeyhtiöiden osakkeisiin, jotka yksin tai yhdessä toisten osakkeiden kanssa tuottavat oikeuden hallita asuinhuoneistoa. (Hallituksen esityksen 140 §:n 5 mom.)

141 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

13 luku

Jakautuminen

142—150 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

14 luku

Vahingonkorvausvelvollisuus

151—157 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

15 luku

Erinäisiä säännöksiä

158—168 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

169 §

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Lautakunta ei voi antaa lausuntoa tai ratkaisusuositusta asiassa, joka koskee kassan harjoittamaa sairausvakuutuslain, työntekijäin eläkelain, (poist.) yrittäjien eläkelain tai kuntoutusrahain mukaista toimintaa.

(4—6 mom. kuten hallituksen esityksessä)

170—172 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

16 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

173—178 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

179 §

Sen estämättä, mitä 6 §:ssä säädetään vakuutuskassan jäsenmäärästä, ennen uuden lain voimaantuloa rekisteröity vakuutuskassa voi jatkaa toimintaansa, jos se jatkaa vanhan lain aikana

harjoitettua vakuutustoimintaa ja täyttää vanhan lain aikana sääntöihin vahvistetut vähimmäisjäsenmäärävaatimukset. Jos jäsenmäärä laskee sääntöihin vahvistettua vähimmäismäärää vähäisemmäksi tai jos kassan harjoittama vakuutustoiminta muuttuu luonteeltaan taikka kassan toimintapiiri tai etuudet muuttuvat, kassan on täytettävä 6 §:n vaatimukset kahden vuoden kuluessa siitä, kun jäsenmäärä on laskenut sääntöjen edellyttämää määrää vähäisemmäksi tai vakuutustoiminnan laadun tai toimintapiirin taikka etuuksien muutoksen sisältävä sääntömuutos on hyväksytty kassankokouksessa. Sosiaali- ja terveysministeriö voi erityisestä syystä jatkaa määräaika kassan hakemuksesta enintään viiden vuoden ajaksi, jos vakuutetut edut eivät siten vaarannu.

180 §

Niiden vakuutuskauskojen, joiden vastuuvetka ei uuden lain voimaan tullessa täyty uudessa laissa säädettyjä vaatimuksia, on katettava vakuutus edusta enintään 25 vuoden kuluessa lain voimaan tulosta sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymän suunnitelman mukaisesti.

181 §

Sosiaali- ja terveysministeriön vanhan lain 107 §:n nojalla antamat poikkeusluvut ovat voimassa neljä vuotta uuden lain voimaantulosta. Ministeriö voi kassan hakemuksesta jatkaa poikkeuslupien voimassaoloa neljän vuoden jälkeenkin enintään viiden vuoden ajaksi, jos vakuutetut edut eivät siten vaarannu. Hakemus luvan jatkamisesta on tehtävä ministeriölle neljän vuoden kuluessa uuden lain voimaantulosta.

182—189 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 1992

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Skinnari, varapuheenjohtaja Taina ja jäsenet Ala-Harja, U. Anttila (osittain), Antvuori (osittain), Hiltunen, Hurskainen (osittain), Kauppinen (osittain),

Kempainen (osittain), Kuittinen (osittain), Muttilainen, Nordman (osittain), O. Ojala, Perho-Santala, Puhakka, Puisto ja Stenius-Kaukonen sekä varajäsenet Koistinen (osittain), Mäkipää (osittain) ja Vehkaoja.
